

JUHÁSZ GÉZA

BEPILLANTÁS A SIPTÁR IRODALOMBA

Figyelemre — és természetesen követésre méltó kísérletet tett a Jeta e re című siptár irodalmi folyóirat, amikor abból az alkalomból, hogy kilencedik évfolyamába lépett, szerb-horvát nyelvű számmal fordult az ország olvasóközönsége és irodalmi közvéleménye felé. Mintegy hírt adnak ezzel magukról, lehetővé teszik, hogy bepillantást nyerjünk a siptár irodalomba, megláthassuk törekvéseiket és eddigi sikereiket. Ha tekintetbe vesszük, hogy ez az irodalom csak a felszabadulás után, csak az új Jugoszláviában emelkedett fel az írásbeliségig, akkor elmondhatjuk, hogy hatalmas utat tettek meg és eredményeik rendkívül impozánsak. Az említett szám szerkesztősége bevezetőjéből például kitűnik, hogy a folyóiratnak mintegy száz állandó munkatársa van s ami még ennél is tettesetösebb szám: 2700 rendes előfizetője!

Jóllehet a lírától a naplóg és esszéig a legkülönbözőbb műfajokban alkotnak egészen figyelemreméltó műveket, meg kell állapítanunk, hogy ez az irodalom általában nagyon fiatal és fiatalos. Nem egészen véletlen dolog az, hogy a jelen számban szereplő írók legnagyobb része 20—30 év között van (a legfiatalabb 1939-ben született), hanem azt jelenti, hogy ennek az irodalomnak

igen komoly távlatai vannak, s hogy úgy mondjuk most van igazán fejlődőben. Kezdetben, amint a szerkesztőségi cikk megjegyzi, főleg fordításokat közöltek és elméleti jellegű írásokat a jugoszláv és a világ irodalomból, hogy írógárdát neveljenek. Úgy látszik, helyesen választották meg az utat. A mai siptár irodalom tulajdonképpen a szájhagyományok alakjának élő iratlan irodalom és a legújabb jugoszláv irodalom emlőin nevelkedett. Ezért természetes, hogy megtaláljuk benne a sajátosan nemzeti színezetet és a mai jugoszláv irodalommal való eleven és termékenyítő kapcsolatok nyomait is.

Lehetetlen volna természetesen e helyen mégcsak vázlatosan is foglalkozni az egyes írásokkal, de néhány névre mégis fel kell hívni a figyelmet, mert olyan ígéretek jelentenek, hogy minden bizonnyal hallani fogunk még róluk. Fahredin Gunga még középiskolai tanuló, nyolcadikos tesz gimnazista, de olyan érettségről tesz bizonyosságot az 1942-ben lemészárolt trepcasai munkásokról szóló poemájában, hogy szinte meglepő. Ezt a látszatra epikus tárgyat annyira a líra eszközeivel fejezi ki, olyan nagy erővel és viszonylag fejlett, modern verselési technikával, hogy okvetlenül szemébe ötlük az olvasónak. De meg kell em-

litenj mellette Enver Djerdjeku halkszavú, közvetlen és finom lírai verseit (Könnyek után) Maszkut Se-hu, Mark Krasznyti stb. nevét is.

Elbeszélés is van egész csokorra való. Mindjárt az első elbeszélés sok lírai elemmel átszöve ábrázolja az ember és állat küzdelmét az emberben, s az állat felülkerekedését a háború idején, amikor az emberek elvesztik érzésüket a rettenetes iránt, mert mindennapi jelenség lesz. Nem új téma, de újszerűen dolgozza fel. Igen érdekes, szinte izgalmas olvasmány Ramiz Keljmendi Egy egyetemista lány vallomása című novellája, amely szintén újszerűen — fasiszták által megbecstelenített lány maj sorsáról szól.

Az elbeszélések és versek mellett találunk regényrészletet, naplót a felszabadító harcok korából, esszét a siptár nemzeti kultúra és irodalom egyik úttörőjéről és apostoláról, külön rovatot szenteltek a legfiatalabb kezdő tolforgatók ígéretes zsengeinek. Van emellett szemle, színházi beszámoló stb.

Kétségtelen, hogy a fordítás nem mutathatta meg ennek az érdekes irodalomnak minden szépségét, de

véleményem szerint a szerkesztők minden gondosságuk mellett mulasztást követtek el, hogy nem közöltek legalább néhány verset két nyelven is. Mark Krasznyti például Hiljmi Malityi pap-költőről írott esszéjében megemlíti, hogy a költő elhatározta, hogy minden betűre ír néhány verset. Közöl is egyet, amelyet az „N” betűre komponált. Ez azt jelenti, hogy abban a versben a sorok „n”-re végződnek, a fordításban azonban ebből a sajátóságból semmit sem lehet visszaadni. Egy ilyen reprezentatív gyűjteményben, azt hiszem, egyébként is nélkülözhetetlen néhány kétnyelvű közlés, már azért is, hogy az olvasó, aki nem ismeri a siptár nyelvet, egy-két olyan vers példáján, amelyet fordításban is lát, megpróbálja meghallgatni az ismeretlen nyelv és költészet muzsikáját is.

A siptárok kezdeményezése, úgy látszik, igen kedvező visszhangot kelt országszerte. Elsőnek talán D. Kosztics foglalkozik vele a Politika hasábjain s kellemes meglepetésnek nevezi e szerbnyelvű szám megjelenését és szükséges, sikeres kísérletnek.

